Høringssvar til udkast til forslag til lov om ændring af lov om begravelse og ligbrænding, lov om folkekirkens kirkebygninger og kirkegårde og lov om anmeldelse af fødsler og dødsfald (Frit kirkegårdsvalg, nye regler for begravelse og anbringelse af aske, godkendelse af krematorier og kommunale begravelsespladser, opdaterede regler for personregistrering)

Sagsnr.: 2024 - 9953

Humanistisk Samfund indgiver hermed følgende høringssvar til udkastet til lov om ændring af lov om begravelse og ligbrænding mm.

Humanistisk Samfund er et livssynssamfund og har gennemført over 400 ikke-religiøse begravelsesceremonier (milepælen blev markeret i oktober 2025) og uddanner og certificerer selv sine ceremoniledere.

Humanistisk Samfund påskønner og støtter ambitionerne om at liberalisere rammerne for begravelseshandlinger i lovforslaget. Disse ambitioner mener vi dog bør være endnu større, så alle mennesker har mulighed for at tage afsked på en måde, der giver mening for dem, i respekt for afdødes ønsker.

Vi er dog kritiske over for fastholdelsen af folkekirkens instanser som myndighedsinstans i en række spørgsmål udover hvad deres rolle som ejere af en bygning eller en gravplads rimeligvis bør medføre.

Et eksempel er den gældende § 3, stk. 4, hvor biskoppen kan tillade anden sømmelig behandling af asken. Udkastet udvider denne rolle: efter den nye § 3, stk. 4 skal biskoppen også afgøre, om asken må deles i to dele, og skal selv vurdere, om de pårørendes gengivelse af afdødes ønske er troværdig. Dermed får en folkekirkelig instans en ny myndighedsrolle over alle borgere, også dem der ikke er medlemmer af folkekirken.

Et andet eksempel er Kap. 3 §12 og §13 hvor kirkegårdsbestyrelsen (der ofte er sammensat af menighedsråd) får en myndighedsrolle ifbm. borgerlige begravelser.

Disse beslutninger bør udlægges til et neutralt, kommunalt nedsat råd.

Dette mener vi især i lyset af at folkekirkens medlemstal over en årrække har været faldende og antallet af begravelser uden gejstlig medvirken eller med medvirken af gejstlige fra frikirker eller andre trossamfund er mere end fordoblet fra 2006 til 2025 og nu udgør 20 % af de registrerede begravelser jf. Danmarks Statistiks opgørelse over kirkelige handlinger.

Humanistisk Samfund foreslår derfor disse ændringer i begravelsesloven

1. At begravelsesmyndigheden og registrering af dødsfald overgår fra folkekirken til kommunerne samt at kirkegårdsbestyrelsens myndighedsrolle ved borgerlige begravelser ophæves.
2. At religiøse symboler i de danske kapeller gøres mobile og at man i udgangspunkt møder et neutralt ceremonirum.
3. At alle kommuner tilbyder mindst ét livssynsneutralt ceremonirum i deres kommune.
4. At askespredning over åbent hav ikke skal kræve, at afdøde har efterladt et skriftligt ønske, og at vurderingen af afdødes ønske ikke skal foretages af en sognepræst.
5. At det bliver tilladt at lave smykker af asken.
6. At askespredning kan foregå uden for de etablerede kirkegårde.
7. At livssynssamfund indgår på lige fod med religiøse samfund og borgerlig begravelse i lovens tekst.
8. At kompetencen til at tillade anden sømmelig omgang med asken, herunder askedeling, flyttes fra biskoppen til et neutralt, kommunalt nedsat råd.
9. Prisen for at blive begravet på folkekirkens kirkegårde bør være ensartet uanset afdødes tilhørsforhold til tros- eller livssynssamfund.
10. Muligheden for at afholde en begravelse i et uindviet rum, eventuelt i fri luft, bør gælde alle former for begravelser – også dem, der foregår uden folkekirkelig medvirken.

Begrundelser

1. Efter § 6 er sognepræsten på afdødes bopæl begravelsesmyndighed, også for mennesker, der ikke var medlemmer af folkekirken, og efter § 7 afgør samme myndighed, om der skal være begravelse eller ligbrænding, og om begravelsen skal være kirkelig eller borgerlig. Udkastet berører ikke § 6. Det er den mest grundlæggende sammenblanding af kirke og myndighed i loven, og en revision, der gennemføres uden at tage den op, efterlader opgaven halvgjort. Humanistisk Samfund ønsker samtidig at civilregistrering ved fødsel og død overgår til en neutral instans, fx kommunerne. Det fungerer allerede i Sønderjylland, og bør gælde hele landet. Ingen borger skal være nødsaget til at møde op i en religiøs styret organisation for at opfylde deres borgerlige pligter og rettigheder. I forhold til begravelse gælder det bl.a. udlevering af asken.
   Efter § 12 fastlægges forløbet af en borgerlig begravelse på folkekirkens kirkegårde efter forhandling med kirkegårdsbestyrelsen, og efter § 13 kan bestyrelsen modsætte sig led i handlingen, der strider mod "den sømmelighed og orden, der bør iagttages på kirkegårde". Bestyrelsen er ofte sammensat af menighedsrådet. Vi ønsker ikke at fjerne hensynet til ro og orden, men at det præciseres, at et ikke-religiøst indhold ikke i sig selv er usømmeligt, og at et afslag skal begrundes og kunne påklages til en verdslig myndighed.

2. De danske kapeller er i dag primært administreret af folkekirken og derefter af de store kommuner. Få kapeller er private, men vi har ikke et nøjagtigt register over kapeller i Danmark. I dag findes der ofte kors og andre kristne symboler i mange af de danske kapeller. De religiøse islæt er naturligvis præget af den tid, som kapellet blev opført i og den landsdel, hvor det ligger. Nogle steder er korsene mulige at fjerne, andre steder ikke. Vi ønsker en praksis der respekterer, at vi i dag lever med mange religiøse og ikke-religiøse livssyn i Danmark, og vi ønsker alle borgere ligestilles. Derfor foreslår vi, at de lokale religiøse samfund kan have deres symboler opbevaret i det lokale kapel, så det kan tages frem eller fjernes. Udgangspunktet bør efter vores mening være, at et ceremonirum er neutralt i forhold til religiøse symboler.
3. Om de enkelte kommuner giver adgang til neutrale ceremonirum, er i dag tilfældigt. Derfor ønsker vi, at alle borgere – også små mindretal og enkelte borgere – kan benytte det lokale ceremonirum.
4. Efter § 3, stk. 3 kan asken spredes over åbent hav, hvis afdøde skriftligt har ønsket det. Kravet om skriftlighed kan fraviges, når ønsket er utvivlsomt, men det er begravelsesmyndigheden, altså sognepræsten, der træffer den afgørelse. Vi ser skriftlighedskravet som et levn fra en tid, hvor jordfæstelse var det almindeligste. I dag er ligbrænding det mest almindelige i landet (ca. 83 %). Vi ønsker, at de efterladtes oplysning om afdødes ønske er tilstrækkelig, og at vurderingen ikke foretages af en præst i folkekirken.
5. Kun få gange har vi ceremoniledere mødt folk, der ønskede at få lavet smykker af asken fra deres døde. Behovet synes ikke stort. Men i 2016 var vi i offentlig debat om det, da en sølvsmed ønskede at kunne tilbyde dette på linje med at lave smykker af asken fra kæledyr. I dag tager folk ofte til Tyskland, hvor visse bedemænd tilbyder denne service. Vi ønsker at begravelsesloven åbner for denne mulighed inden for ikke-kommercielle rammer. Vi bemærker derudover, at Det Etiske Råd med et flertal på 9 af 16 medlemmer anbefalede at tillade aske i smykker, urner i eget hjem og askespredning på land, og at udkastet alene følger det sidste, og kun som en bemyndigelse.
6. I dag ved vi, at nogle efterlevende strør asken efter deres døde i egen have, i et naturområde eller andet sted med særlig værdi for dem. Det er ikke lovligt i dag. Vi ønsker at kravet om sømmelig omgang med aske ikke kriminaliserer disse handlinger, når de var afdødes ønske. Vi ser det som en omsorgsfuld og værdig måde at behandle asken på, hvor hensyn til miljø og natur ikke taler imod askespredning. Humanistisk Samfund anmoder om at blive sat på høringslisten når Ministeren ifbm. dennes hjemmel til senere at fastsætte regler udarbejder en bekendtgørelse.
7. Vi bemærker, at ordene livssyn, humanistisk og borgerlig begravelse ikke forekommer i udkastet. Omkring hver femte begravelse i Danmark foregår uden folkekirkelig medvirken, men lovens sprog rummer dem fortsat kun som en restkategori.

8. I dag er det biskoppen, der kan tillade, at der forholdes med asken på anden sømmelig måde (§ 3, stk. 4), og klageinstansen er kirkeministeren. Både første instans og klageinstans ligger altså i det kirkelige system, og udkastet udvider kompetencen til også at omfatte askedeling. Vi ønsker ikke, at religiøse instanser alene sætter barren for sømmelighed i samfundet, og foreslår, at både afgørelsen og klageadgangen flyttes til en verdslig myndighed.
9. Vi påskønner, at retten til begravelse på folkekirkens kirkegårde gøres almindelig (ny § 14, stk. 1, i kirkegårdsloven), og at den også gælder personer, der ikke er medlemmer af folkekirken. Vi finder det dog uholdbart, at taksterne fortsat må være højere for ikke-medlemmer. Når folkekirkens kirkegårde i størstedelen af landet er den eneste tilgængelige begravelsesinfrastruktur, bør adgangen til dem ikke prissættes efter trostilhør.
10. Udkastet giver mulighed for, at en begravelse med en præst i folkekirken kan holdes i et uindviet rum, eventuelt i fri luft. Vi støtter den fleksibilitet, men bemærker, at udkastets udvidelser af rammerne alene gælder, når en folkekirkepræst medvirker. De omkring 20 % af begravelserne uden folkekirkelig medvirken er ikke tilgodeset nogen steder i udkastet.